

Viešųjų pirkimų vertinimo rodiklių analizė

2020 m. rugsėjo 30 d. Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – NVSC) direktoriaus įsakymu Nr. VKE-430 „Dėl asmens, atsakingo už viešųjų pirkimų stebėsenos rodiklių reikšmių vertinimą, adaptavimą, paviešinimą, rodiklių atnaujinimą, paskyrimo“ buvo nustatyti 4 įstaigos viešųjų pirkimų vertinimo rodikliai ir atliekama šių rodiklių stebėseną ir analizę. 2022 m. kovo 29 įsakymu Nr. VKE-132 „Dėl viešųjų pirkimų stebėsenos rodiklių reikšmių vertinimo ir paviešinimo“ buvo panaikintas ankščiau minimas įsakymas ir nustatyti 6 viešųjų pirkimų vertinimo rodikliai. Viešųjų pirkimų rodiklių stebėseną vyksta nuo 2018 metų.

Pirmasis rodiklis **„Bendra viešiesiems pirkimams išleidžiama suma, Eur“**. Rodiklis parodo viešųjų pirkimų būdu sudaromų sutarčių vertę eurais, jis apskaičiuojamas sumuojant pirkimų vykdytojų pateiktose pirkimų procedūrų ataskaitose, pirkimų metinėse ataskaitose ir per Centrinę perkančiąją organizaciją (toliau – CPO) vykdytų pirkimų ataskaitose nurodytas įvykusių pirkimų sutarčių vertes eurais už kiekvienus atskirai kalendorinius metus. Siektina reikšmė nenustatoma. Šis rodiklis yra kintantis ir priklauso nuo konkrečiais metais vykdomų pirkimų kiekio ir verčių. Pvz. 2020 m. šis rodiklis buvo 1529754,33 eurų, o 2021 m. - 1190444,73 eurų.

Antrasis rodiklis **„Centralizuotų pirkimų skaičiaus/vertės dalis nuo visų pirkimų skaičiaus/vertės, procentais“** parodo, kokią pirkimų (tarptautinių ir supaprastintų) dalį užima centralizuoti pirkimai (pagal vertę ir pagal skaičių). Rodiklis apskaičiuojamas kaip centralizuotai vykdytų pirkimų santykis su visais įvykusiais pirkimais (pagal vertę ir skaičių) pagal pirkimų procedūrų ir per CPO vykdytų pirkimų ataskaitų duomenis. Siektina reikšmė didėjanti.

Centralizuoti pirkimai pagal vertę paskutinius 3 metus sudarė apie 30 proc. nuo visų vykdytų pirkimų. 13,3 proc. centralizuotų pirkimų sutarčių vertė buvo mažesnė negu 100 eurų. 2021 m. išanalizavus įstaigoje 2020-2021 m. vykdytus viešuosius pirkimus matyti, kad dar yra galimybių didinti ne pirkimų skaičių per CPO, o jų vertę (kaip pavyzdys galėtų būti centralizuotas biuro popieriaus pirkimas, draudimo paslaugų, elektros energijos pirkimai). Apjungiant departamentų vykdomus smulkius CPO pirkimus galima efektyviau panaudoti įstaigos lėšas. 2022 m. II ketvirtį buvo įvykdytas centralizuotas biuro popieriaus pirkimas.

Trečiasis rodiklis **„Atliktų rinkos konsultacijų skaičiaus dalis nuo bendro įvykusių pirkimų skaičiaus, procentais“**. Šis rodiklis parodo pirkimų vykdytojų dialogo su rinkos dalyviais dažnį. Rinkos konsultacijos leidžia pirkimų vykdytojams tinkamai pasirengti pirkimui, o potencialiems tiekėjams geriau suprasti pirkimų vykdytojų poreikius, parengti konkurencingus, kriterijus atitinkančius pasiūlymus. Siektina reikšmė didėjanti. 2018-2019 m. įsigyjami pirkimo objektai buvo paprasti, ir tam, kad būtų tinkamai nustatyti jiems keliami reikalavimai, nereikėjo turėti specifinės informacijos/žinių. Praktika įsigyjant tuos pačius pirkimo objektus metai iš metų jau yra susiformavusi ir nusistovėjusi, su konkrečiu projektu susijusios rizikos yra tipinės, todėl gerai žinomos bei gana paprastai suvaldomos. 2021 m. vykdomiems pirkimams rinkos konsultacijos būtų buvusios naudingos, tačiau dėl COVID-19 ligos suvaldymo reikėjo reaguoti labai greitai ir viešuosius pirkimus vykdyti trumpiausiais terminais, todėl buvo apsiribota rinkos tyrimu. Rinkos konsultacijos nebuvo vykdomos ir rodiklio reikšmė 2020 m. ir 2021 m. lygi 0.

Pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 27 straipsnio 1 dalies nuostatas, galiojančias iki 2021-12-31, įtvirtinta teisė vykdyti rinkos konsultacijas, bet ne prievolė. Tačiau nuo 2022-01-01 rinkos konsultacijos tam tikrais atvejais tampa privaloma, t. y. rinkos dalyvių konsultacijos bus privalomos pirkimo, apie kurį turi būti skelbiama, išskyrus mažos vertės pirkimą, atveju, jeigu per paskutinius 12 mėnesių atliekant paskutinį tokių pačių ar panašių prekių, paslaugų ar darbų pirkimą, apie kurį buvo privaloma skelbti, išskyrus mažos vertės pirkimą, nebuvo gauta nė viena arba gauta tik viena tinkama paraiška ar pasiūlymas. Per ataskaitinį laikotarpį tokių pirkimų buvo 2. 2022 m. II ketvirtį buvo vykdyta rinkos konsultacija dėl Užkrečiamųjų ligų ir jų sukėlėjų valstybės informacinės sistemos modernizavimo paslaugų pirkimo. Konsultacija buvo naudinga.

Rodiklis „**Pirkimų iš „vieno tiekėjo“ skaičiaus dalis, procentais.**“ „Vieno tiekėjo“ pirkimai (be mažos vertės pirkimų, kurių vertė iki 10 000 eurų be PVM). Rodiklis parodo viešųjų pirkimų dalį, kai konkurse dalyvavęs vienintelis tiekėjas neturėjo konkurencijos. Siektina reikšmė mažėjanti.

2020 m. pirkimų iš „vieno tiekėjo“ skaičiaus dalis procentais sudaro 0,64 proc., o pagal vertę siekė 38,5 proc. 2021 m. pirkimų iš „vieno tiekėjo“ skaičiaus dalis procentais sudaro 1,0 proc., o pagal vertę – 32,2 proc.. Nežymus skaičiaus reikšmės didėjimas susijęs su COVID-19 ligos suvaldymu, Užkrečiamųjų ligų, galinčių išplisti ir kelti grėsmę, stebėsenos ir kontrolės informacinės sistemos palaikymu, priežiūra ir jos tobulinimo, programavimo darbais.

2022 m. I ketvirtį pirkimų iš „vieno tiekėjo“ skaičiaus dalis procentais sudaro 1,37 proc., o pagal vertę siekė 8,54 proc.

Nuo 2022 m. kovo mėnesio NVSC viešųjų pirkimų stebėseną buvo papildyta dar 2 viešųjų pirkimų vertinimo rodikliais:

Rodiklis „**Žaliųjų pirkimų skaičiaus/vertės dalis, proc.**“ Rodiklis parodo, kokia yra žaliųjų pirkimų (skaičius, vertė) dalis, palyginti su visų pirkimų apimtimi (skaičiumi, verte). Rodiklis apskaičiuojamas, kaip žaliųjų pirkimų skaičiaus/vertės santykis su visų įvykusių pirkimų procedūrų skaičiumi/verte pagal pirkimų procedūrų ir per CPO vykdytų pirkimų ataskaitose nurodytą įvykusių pirkimų skaičių. Siektina reikšmė didėjanti. 2022 m. I ketvirtį įvykdyti 3 „žaliųjų pirkimų“ kriterijus atitinkantys pirkimai, kurių vertė 206831,34 eurų, kas sudaro atitinkamai 4 proc. nuo visų pirkimų ir 40,76 proc. nuo visų I ketvirtį vykdytų pirkimų. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021-06-21 nutarimą Nr. 478 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimo Nr. 1133 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 8 d. nutarimo Nr. 804 „Dėl Nacionalinės žaliųjų pirkimų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ ir jį keitusių nutarimų pripažinimo netekusiais galios“ pakeitimo“ 2022 metams nustatytas tikslas – ne mažiau kaip 50 procentų viešųjų pirkimų turės būti vykdomi kaip žalieji viešieji pirkimai.

Rodiklis „**Pirkimų, kuriems taikytas kainos (sąnaudų) ir kokybės santykio ar sąnaudų kriterijus, vertės /skaičiaus dalis nuo visų pirkimų vertės/skaičiaus, proc.**“ parodo, kokią dalį visų pirkimų sudaro pirkimai, kuriems taikytas kainos (sąnaudų) ir kokybės santykio ar sąnaudų kriterijus. Apskaičiuojamas pagal pirkime taikytą pasiūlymų vertinimo kriterijų kaip pirkimų, kuriems taikytas kainos (sąnaudų) ir kokybės santykio ar sąnaudų kriterijus, vertės/skaičiaus santykis su visų įvykusių pirkimų verte/skaičiumi pagal pirkimų procedūrų ir per CPO vykdytų pirkimų ataskaitų duomenis. Siektina reikšmė didėjanti. 2022 m. I ketvirtį šis rodiklis buvo 2,74 proc. nuo vykdytų pirkimų skaičiaus ir 40,57 proc. nuo visų I ketvirtį vykdytų pirkimų vertės.

Atsižvelgiant į ankstesnius siūlymus dėl viešųjų pirkimų stebėsenos vykdymo 2022 m. kovo 29 įsakymu Nr. VKE-132 „Dėl viešųjų pirkimų stebėsenos rodiklių reikšmių vertinimo ir pavišinio“ viešųjų pirkimų stebėsenos rodikliai papildyti dar 2 rodikliais.

2022 vasario 17 d. ir gegužės 20 d. buvo organizuotos konsultacijos NVSC viešųjų pirkimų organizatoriams ir iniciatoriams.

Siūlymai:

1. Siekiant kuo racionaliau panaudoti lėšas tikslinga Turto ir ūkio valdymo skyriui pavesti surinkti informaciją apie NVSC valdomus nekilnojamojo turto vienetus ir jų administravimui reikalingas paslaugas, inventorizuoti turimas paslaugų sutartis ir planuoti centralizuotus paslaugų pirkimus.

2. Nuo 2023 m. sausio 1 d. viešojo pirkimo pirkimo komisijoje turės būti bent vienas asmuo, turintis pirkimų specialisto pažymėjimą. Galimybė laikyti egzaminus atsiras jau 2022 m. liepos 1 d. Todėl tikslinga paskirti viešųjų pirkimų specialistą, kuris turėtų ruošti, laikyti egzaminą ir gauti viešųjų pirkimų specialisto pažymėjimą.

